

Η ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ

ΤΟΥ κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
Ἐπ. Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ποιά ἄραγε στοιχεῖα στὸν βίο ἐνὸς ἀγίου μπορούμε νὰ χαρακτηρίσουμε ὡς ποιμαντικά; Κάνουμε, βέβαια, γενικῶς λόγο στὸ παρασμένο μας ἄρθρο γιὰ τέτοια στοιχεῖα σὲ ἀγίους τῶν ὁποίων φέρουμε τὸ ὄνομα. Ἀναφέραμε μάλιστα, ὅτι ἡ ἀνεύρεσή τους ἀπὸ φοιτητές μας συνιστᾷ ἰδιαίτερη «ποιμαντικὴ ἀσκηση» ποὺ τοὺς ἐθίζει σὲ μία σημαντικὴ πτυχὴ τῆς ποιμαντικῆς ἔρευνας. Νὰ ἀποτυπώσουν, δηλαδὴ, ποιμαντικὰ δραστηριότητες ποὺ ν' ἀποτελοῦν πρότυπα μιμησεως καὶ ἀκολουθίας γιὰ κληρικούς καὶ λαϊκοὺς ἐφόσον, ἀπὸ τίς βασικὲς προϋποθέσεις τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου εἶναι ἡ ὑπαρξὴ προτύπων.

Ἡ μίμηση τοῦ Καλοῦ Ποιμένου

Σημαντικὸ, βέβαια, στοιχεῖο ἀποτελεῖ ἡ ἐκ μέρους τοῦ ἀγίου μίμηση τοῦ Καλοῦ Ποιμένου καὶ ἡ ἀμεση συνάφειά του μὲ τὸν ποιμενάρχην Χριστό. Εἶναι ἐνδεικτικὴ ἡ ζ' ὠδὴ τοῦ κανόνος τοῦ ἱερομάρτυρος Γρηγορίου τοῦ Φωτιστοῦ τῆς Μεγάλης Ἀρμενίας (τέλη τοῦ Γ' αἰώνα), τοῦ ὁποίου τῆ μνήμη τιμᾷ ἡ Ἐκκλησία μας στὶς 30 Σεπτεμβρίου:

«Υπέδειξας, πλανηθεῖσι
τὴν τριβὸν τὴν ἔνθεον,
ἀπλανέσι διδασχάις,
Ἱεράρχα χρησάμενος,
ὡς ποιμὴν Ποιμένος, ἀληθοῦς
μιμητῆς ᾧ Γρηγόριε».

Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ ζ' ὠδὴ τοῦ κανόνος στὴν μνήμη τοῦ ἀγίου Ἀποστόλου Ἀνανίου, τὴν 1 Ὀκτωβρίου. Ὁ ὕμνος ἀπευθύνεται πρὸς τὴν ποιμὴν γιὰ νὰ τὴν παροτρύνει νὰ ὁμνήσει τοὺς ἄθλους τοῦ ποιμένου της πρὸς τὸν Χριστό:

«Σαλπίζετω ἐμφρόνως,
ἡ θεόλεκτος ποιμὴν,
εὐήγησ' σάλπιγγι,
τοὺς ἄθλους τοῦ Ποιμένου,

Ἀνανίου βοῶσα,
τῷ αὐτῆς ποιμενάρχῃ Χριστῷ».

Ποιμὴν ποιμαίνόμενος

Ἡ διαποίμανση τοῦ ποιμνίου προϋποθέτει προηγηθεῖσα ποίμανση τοῦ ποιμένα ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του, μία αὐτοποίμανση δηλαδὴ. Πόσο ὠραία ἀντηχεῖ ἡ α' ὠδὴ τοῦ κανόνος τοῦ ἀγίου μάρτυρος Τρυφώνο (1 Φεβρουαρίου):

«Υπῆρξας τῷ ὄντι ποιμαντικός,
ποιμαίνων ψυχῆς σου,
ἐν σοφίᾳ τοὺς λογισμοὺς,
ψυχὰς ἐπιστρέφων πλανωμένας,
καὶ τῷ Θεῷ προσάγων Ἐνδοξον».

Γιὰ νὰ κατορθωθεῖ, ὁμοίως, αὐτὸ, ἀληθῆς προϋπόθεση εἶναι ἡ διαποίμανση τοῦ ποιμένου ἐκ μέρους τοῦ ἴδιου τοῦ Κυρίου, ὁ Ὅποιος χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὸν ἅγιο Γρηγόριο τὸν Θεολόγο ὡς «ποιμαίνων ποιμαίνοντας καὶ ὁδηγῶν ὁδηγούντας» ὥστε νὰ ποιμαίουν τὸ ποιμνίον του κατὰ τὸν σωστὸ τρόπο καὶ ὄχι μὲ ἀπειρία («ὡς ἂν ποιμαίνομεν τὸ ποιμνιον αὐτοῦ μετ' ἐπιστήμης ἀλλὰ μὴ ἐν σκεύει ποιμένος ἀπειρου» PG 35,513C· πρβλ. Ἱεραμίου γ' 15).

Αὐτὲς καὶ πολλὲς ἄλλες προϋποθέσεις συντελοῦν ὥστε ὁ ποιμὴν «καλῶς καὶ θεοφιλῶς νὰ ποιμάνῃ τὸ ἐμπιστευθὲν αὐτῷ ποιμνιον καὶ νὰ καταφωτίσῃ λόγους προσηγάσει τὸ τῆς Ἐκκλησίας πλήρωμα», ὅπως ἀναφέρεται στὸ συναξάρι τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Μεθοδίου Ἐπισκόπου Πατάρων (20 Ἰουνίου).

Ποικιλία ἐνεργημάτων

Αὐτὴ ἡ θεοφιλὴ ποιμαντικὴ διακονία ἀπλώνεται σὲ ἕνα πολὺπτυχο ἐνεργημάτων καὶ σὲ μία πολυδιάστατη ποιμαντικὴ πράξη. Δὲν ἀφήνει τίποτα ἔξω ἀπὸ τὴν ἀγρυπνὴ φροντίδα τοῦ ποιμένα. Ὅλα τὸν ἐνδιαφέρουν καὶ γιὰ ὅλα μεριμνᾷ. Αὐτὸ τὸ πολυδιάστατο ἀποτυπώ-

νεταί με τρόπο χαρακτηριστικό στον βίο του έν άγίοις πατρός ήμών Γεωργίου, Έπισκόπου Άμάστριδος (21 Φεβρουαρίου). Αύτή ή άποτύπωση θά ήταν δυνατό νά θεωρηθεί ως ή MAGNA CHARTA του ποιμαντικού έργου. "Άς παρακολουθήσουμε τήν περιγραφή. «Μή βουλόμενος ανάγεται εις τόν τής Άρχιερωσύνης θρόνον, ως λύχνος επί τήν λυχνίαν, φήψθ θεία και συμφωνία ιερέων». "Όταν έγκατέλειψε τήν Βασιλεύσα και κατέλαβε τόν θρόνον του:

«όμοϋ πάντα έτελειτο και έπουδάζοντο
διατάξεις ιεραί,
εϋκοσμία του Βήματος,
κατάστασις του ιερατικού σουτήματος,
ορφανών και χηρών προσιασία και πωχοτροφία,
χρεών άποκοπαί, και
ή προς τόν Θεόν εϋσέβεια
προς τούτοις δέ και θεοσημεΐαι, και
ιεράσια παντοία τελούμενα δι' αυτού».

Εϋσύνοπτη και περιεκτική άποτύπωση του ποιμαντικού έργου διαφαίνεται και στον βίο του όσιου πατρός ήμών Γρηγορίου Άρχιεπισκόπου Άλεξανδρείας, του Όμολογητού, ο όποιος βασανίστηκε σκληρά επί Λέοντος Γ' του εικονομάχου, επειδή «ήλεγξεν αυτόν ενόπιον πάσης τής Συγκλήτου, αΙρετικών και άθεον και άσεβή τούτον άποκαλέσας». Ίδου πώς αναγράφεται ή θεοφιλής ποιμαντορία του στο συναξάρι της 5 Νοεμβρίου που τιμάμε τήν μνήμη του:

«Γέγονε διδάσκαλος τής ορθοδοξίας ακριθής,
πράος, ταπεινός,
ελεήμων, ορφανών πατήρ, χηρών υπερασπιστής,
όδηγός των πεπλανημένων,
των νοσούντων ίατρός,
των θλιβομένων παράκλησις
και ήν ιδεΐν πάνας
χαίροντας και ευφραينوμένους».

Δειγματοληπτική υπόμνηση και έρευνα

Δέν νομίζω ότι χρειάζεται νά επαναλάβουμε άπειρους όμοιους βίους άγίων άνδρών, οι όποιοι ως έπίσκοποι ή προσδύτεροι έποίησαν τόν ποιμνίο που τούς έμπιστεύθηκε ο Κύριος και ή Έκκλησία Του και τόν όδήγησαν «επί νομάς σωτηρίου» (βλ. συναξάρι του όσιου πατρός ήμών Κοσμά του Ποιητού, Έπισκόπου Μαΐουμά του Άγιοπολίτου, 14 Όκτωβρίου).

Η επανάληψη, όσο και νά είναι μητέρα τής μαθήσεως κουράζει κι αύτή, ιδιαίτερα όταν προσφέρεται συμ-

πυκνωμένη άπαξ διά παντός, όπως στην προκειμένη περίπτωση ένός άρθρου. Η Έκκλησία μας διέταξε σοφά νά τιμούμε και νά μελετούμε τά ποιμαντικά πρότυπα από λίγο και κάθε μέρα ή όταν τυχαίνει ή μνήμη τους. Τότε, είναι δυνατόν νά ξεχωρίζουμε όρισμένες πτυχές, νά έντυπωσιαζόμαστε άπ' αυτές και νά θέλουμε νά τίς θέσουμε σέ εφαρμογή στην καθημερινή ποιμαντική μας πράξη.

Σήμερα, άρκεστήκαμε σέ μία άπλή δειγματοληπτική παρουσίαση ποιμαντικών στοιχείων που διαφαίνονται στον βίο όρισμένων άγίων που διετέλεσαν ποιμένες. Τό πεδίο έρεύνης είναι πολύ ευρύ και άπαιτείται συστηματικότερη διερεύνηση και σέ πλήθος άλλων πηγών. Τά όσα έκθέσαμε δέν είναι παρά ελάχιστα πηγματα που μπορούν νά λειτουργήσουν ως νύξεις και έρεθίσματα για περαιτέρω ποιμαντικά γυμνάσματα.

Ποιμαντικά άλλωστε στοιχεία δέν προσφέρει μόνον ή ζωή των άγίων που διετέλεσαν ποιμένες κατά τόν επίγειο βίο τους. Η ζωή όλων των άγίων είναι όντως ποιμαντική και ποιμαίνει και καθοδηγεί όλους μας. Ο καθένας άπό έμάς έχει άλλωστε δείγματα αύτης τής επί προσωπικής δάσεως διαποιμάνσεως και ενεργού παρουσίας των άγίων στην ζωή του. Η Ποιμαντική έξάλλου ως «τέχνη τεχνών και έπιστήμη έπιστημών» δέν κάνει τίποτε άλλο άπό τόν νά ενεργοποιεί τίς δυνάμεις τής Έκκλησίας — οι ζυγοί Της είναι οι άληθινά Μεγάλες Δυνάμεις — για τήν σωτηρία του Άνθρώπου και του Κόσμου.

Μόλις έκυκλοφόρησε
άπό τήν Άπ. Διακονία

Ι. Μ. Χατζηφώτη

ΔΕΝΤΡΟ ΑΓΛΑΟΚΑΡΠΟ

Νέα μελετήματα για τή ζωή και τόν έργο
του ΦΩΤΗ ΚΟΝΤΟΓΛΟΥ

Ένα θαυμάσιο βιβλίο για τόν κορυφαίο
νεοέλληνα άγιογράφο και λογοτέχνη.

Σελ. 142, δρχ. 350

Γράψατε: Ίασιού 1, 115 21 Άθήνα (τηλ.
722.8008).

Άπευθυνθήτε: Δραγατσανίου 2 — Πλατ.
Κλαυθμώνος (Βιβλιοπωλείο).